

Міністерство освіти і науки України

**Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського**

**Навчально-науковий інститут економіки, управління та
адміністрування**

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

**СТІЙКИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА
МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**МАТЕРІАЛИ
IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
27 квітня 2020 р.**

Кривий Ріг – 2020

УДК (330.5+502.131.1):004.773.7

С80 Стійкий розвиток національної економіки: актуальні проблеми та механізми забезпечення: матеріали ІV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (27 квітня 2020 р.) / м-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. – 424 с.

Організатори конференції та редакційна колегія:

Чернега О.Б. – д.е.н., професор

Никифоров Р.П. – к.т.н., доцент

Кожухова Т.В. – д.е.н., доцент

Неізнана О.В. – к.е.н., доцент

Бочарова Ю.Г. – д.е.н., доцент

Яковенко Ю.В. – асистент

Матеріали конференції висвітлюють питання, пов'язані з теоретичними і практичними проблемами соціально-економічного розвитку національної економіки та пріоритетами її функціонування.

Рекомендуються викладачам і студентам закладів вищої освіти, науковцям, аспірантам, докторантам і практикам.

За інформацію, наведену у тезах, несуть відповідальність автори. Водночас, редакційна колегія вважає доцільним їх обговорення у наукових колах. Претензії до організаторів конференції не приймаються. При передруку матеріалів посилання обов'язкове.

© ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, 2020

© Автори тез, 2020

розвиття економіки в напрямленні суттєвого підвищення цінності інноваційних знань і їх повного використання.

Література:

1. World Data Atlas. Topics Economy National Accounts. URL: <https://knoema.ru/atlas/topics>.

2. Захарова О.В. Перспективи побудови економіки знань в Україні. Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. Черкаси, 2018. Вип. 51. С. 12-24.

Мордань Є.Ю., к.е.н.

*Сумський державний університет,
м. Суми, Україна*

ТИПОВІ СХЕМИ УЧАСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ У ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом становить серйозну загрозу для всіх країн світу, завдає величезної шкоди національним економікам та сприяє зростанню корупції. Сучасні економічні та фінансові можливості, нові фінансові технології і засоби зв'язку надають широкі можливості для приховування походження коштів, отриманих у результаті незаконної діяльності. За даними опублікованого щорічного рейтингу «Індекс сприйняття корупції-2019», що укладається організацією Transparency International та визначає рівень корумпованості країн світу, Україна посіла 126 місце серед 180 країн, що свідчить про досить високий рівень корупції в країні [4]. За дослідженнями Київського міжнародного інституту соціології рівень тіньової економіки України у 2018 році склав 47,2 % від загального обсягу ВВП, тобто майже половина економіки країни знаходиться в тіні. Одним з найнебезпечніших наслідків розвитку тіньової економіки є підвищення уразливості фінансової системи до використання її злочинцями для відмивання «брудних» коштів.

Легалізація доходів отриманих злочинним шляхом – складний процес, що включає безліч різних операцій, що здійснюються різноманітними незаконними методами, які постійно

удосконалюються. Не зважаючи на величезне різноманіття механізмів і схем легалізації, в їх основі лежить по суті одна технологія, яка базується на перетворенні незаконно отриманих грошей, у готівковій та/або безготівковій формі, в легальні доходи, тобто в такі, що не викликають підозр з точки зору законності походження.

Для вироблення ефективних заходів протидії даному процесу необхідно більш детально розглянути схеми використання фінансових посередників, а особливо банків, як ключових гравців фінансового ринку, в процесі легалізації злочинних доходів.

Національним банком України у процесі моніторингу банківської діяльності з питань дотримання вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, виявлені наступні типові схеми відмивання коштів за участю банків та інших фінансових посередників:

- фіктивні (транзитні) операції;
- незаконне зняття готівки;
- незаконне виведення капіталу;
- фіктивне формування доходів від продажу цінних паперів для подальшого декларування та легалізації доходів;
- виведення мільярдів у тіньовий сектор економіки з використанням послуг банків;
- отримання інвестиційного прибутку.

За даними Національного банку України обсяги виявлених схемних операцій за результатами 2017-2018 року склали 38,66 млрд грн, зокрема незаконне виведення капіталу – 0,96 млрд грн, транзитні операції – 23,76 млрд грн, незаконне зняття готівки – 13,94 млрд грн [1].

Протягом 2019 році Національним банком України застосовано до фінансових установ заходи впливу за порушення законодавства у сфері фінансового моніторингу у вигляді попереджень та штрафних санкцій на суму 51 млрд грн., що в тричі менше порівняно з попереднім роком. У переважній більшості, підставою накладання штрафів є проведення банками ризикових фінансових операцій з видачі готівкових коштів групі фізичних осіб-клієнтів банку, характер та наслідки таких фінансових операцій дають підстави вважати, що вони можуть бути пов'язані, зокрема, з легалізацією кримінальних доходів, переведенням

безготівкових коштів у готівку, здійсненням фіктивного підприємництва, уникненням оподаткування тощо.

Можливості страхового ринку також активно використовуються для проведення схемних операцій, які спрямовуються на мінімізацію оподаткування суб'єктів господарювання, виведення грошових коштів з обороту та перерахування за кордон або одержання інших економічних переваг як страховиками, так і третіми особами. Більшість повідомлень про підозрілі фінансові операції від небанківських установ було зафіксовано саме страховими компаніями. Основними інструментами на страховому ринку, в схемах відмивання злочинних доходів, є:

- укладання договорів страхування за малоймовірними ризиками;
- фіктивні документи щодо настання страхового випадку;
- укладання агентських договорів із завищеною комісією;
- перестраховування у компаній з незадовільним фінансовим станом;
- «сміттєві» цінні папери (акції, векселі, інвестиційні сертифікати); конвертування коштів у готівку.

За 2019 рік Державна служба фінансового моніторингу України підготувала і направила в різні силові, фіскальні та антикорупційні органи понад 1,1 тис матеріалів, пов'язаних з відмиванням «брудних» грошей, на загальну суму понад 134 млрд грн [3].

Отже, зважаючи на сформовану тенденцію органам державного регулювання та контролю варто сьогодні посилювати увагу щодо запобігання використанню національної фінансової системи з метою відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом. Зокрема, політика сучасних фінансових установ повинна бути націлена на запобігання використанню його продуктів в злочинних цілях, шляхом здійснення превентивних заходів щодо виявлених потенційних ризиків та недопущення залучення фінансової установи у сумнівні схеми.

Дослідження виконане у рамках держбюджетної науково-дослідної роботи 0120U100473 «Формування інструментарію детінізації економіки України на основі каузального моделювання траєкторій взаємодії фінансових посередників».

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nfp.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державної служба фінансового моніторингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.sdfm.gov.ua/>.
4. Індекс сприйняття корупції-2019. Офіційний сайт Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.transparency.org/cpi2019?/news/feature/cpi-2019>.

Новосьолова О.С., к.е.н.

*Херсонський національний технічний університет,
м. Херсон, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Основною операцією банківських установ в Україні є надання кредитів та проведення кредитної політики в країні, а отже, основну частину своїх доходів банки отримують саме від кредитних операцій.

Зважаючи на значне скорочення кількості функціонуючих банків, обсяг їх капіталу також зменшувався впродовж 2015-2016 років, однак у 2017-2019 роках українським банкам нарешті вдалося досягнути позитивної динаміки обсягів капіталу (рис. 1).

Частка непрацюючих кредитів, починаючи із 2016 року, поступово почала знижуватися після досягнення історичного максимуму. З таблиці 1 видно, що у 2019 році цей показник становив 48,4% від загального кредитного портфеля. Для порівняння у II/III кварталах 2017 року частка непрацюючих кредитів у Білорусі становила 13,7%, у Польщі - 4,1% [2].